

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА НІМЕЦЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ**

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компонента

**МІСТКИ МІЖ КУЛЬТУРАМИ:
НІМЕЦЬКО-АНГЛО-УКРАЇНСЬКІ ПЕРЕКЛАДИ**

підготовки	магістра
спеціальності	В11 Філологія
освітньо-професійної програми	Мова і література (німецька). Переклад

Луцьк – 2025

Силабус вибіркового освітнього компонента «Містки між культурами: німецько-англо-українські переклади» підготовки другого (магістерського) рівня вищої освіти, галузі знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки, спеціальності В11 Філологія, за освітньо-професійною програмою «Мова і література (німецька). Переклад».

Розробник: Бєлих О. М., доцент кафедри німецької філології, кандидат філологічних наук, доцент.

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:

проф. Наталія ЛИСЕЦЬКА

**Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри
німецької філології
протокол № 1 від 27.08.2025 р.**

Завідувач кафедри:

доц. Людмила ПАСИК

© Бєлих О. М., 2025 р.

I. Опис вибіркового освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика вибіркового освітнього компонента
Денна форма навчання	В Культура В11 Філологія Мова і література (німецька). Переклад / Усний переклад Магістр	Нормативна
Кількість годин/кредитів 120 / 4		Рік навчання: 2-ий
		Семестр: 1-ий
		Лекції: - год.
ІНДЗ: немає		Практичні: 24 год.
		Самостійна робота: 88 год.
		Консультації: 8 год.
	Форма контролю: залік	
Мова навчання		німецька, англійська, українська

II. Інформація про викладачів

Прізвище, ім'я та по батькові	Белих Оксана Миколаївна
Науковий ступінь	кандидат філологічних наук
Вчене звання	доцент
Посада	доцент кафедри німецької філології
Контактна інформація	тел. +38095 2488295
	bielykh.oksana@ukr.net ; Belych@vnu.edu.ua
Дні занять	згідно з розкладом

III. Опис вибіркового освітнього компонента

1. Анотація курсу. Вибірковий освітній компонент (ВОК) спрямований на:

- вивчення різних аспектів (лексика, граматика, фразеологія та стилістика) в контексті трьох мов, що може допомогти краще зрозуміти та оволодіти кожною мовою окремо;
- порівняння та аналіз культурних відмінностей між німецькомовним, англомовним та українськомовним текстами;
- отримання глибшого розуміння кожної культури та її особливостей;
- вивчення та порівняння літературних творів, авторів та стилів в трьох культурах;
- розширення кругозору та кращого розуміння літературних традицій країн, мови яких порівнюються.

Очікувані результати: Вивчення перекладу текстів між трьома мовами допомагає розвивати практичні навички перекладу, які можна застосувати в професійних або особистих цілях.

2. Пререквізити. Для ефективності засвоєння змісту БОК необхідно добре володіти німецькою мовою на рівні B2-C1, англійською мовою – на рівні B1-B2, державною мовою, засвоїти дисципліни «Концептуальні засади галузевого перекладу», «Переклад і редагування текстів».

3. Мета і завдання БОК. Мета БОК «Містки між культурами: німецько-англо-українські переклади» полягає в розвитку навичок перекладу, розумінні культурних аспектів, покращенні мовних навичок та підготовці до професійної діяльності в цій галузі.

Основні завдання курсу:

- ознайомлення з науковими підходами до перекладу культурно зумовлених елементів у працях німецьких (Vermeer, Nord, Snell-Hornby), англомовних (Nida, Venuti, Newmark) та українських (Корунна, Коломієць, Свердан) дослідників.
- усвідомлення ролі перекладача як медіатора між культурами;
- аналіз культурно-специфічних елементів у текстах;
- розробка власних перекладацьких рішень із врахуванням культурного контексту.

4. Результати навчання (компетентності).

БОК «Містки між культурами: німецько-англо-українські переклади» може сприяти розвитку низки **soft skills**, необхідних для професійної діяльності перекладача. До них належать: *критичне мислення та аналітичні здібності* (аналіз структури, стилю та мети тексту, вибір перекладацької стратегії), *комунікативні навички* (вміння передавати зміст і тон тексту, враховуючи культурний контекст), *увага до деталей* (виявлення помилок чи неточностей в тексті), *робота в команді* (робота над проектами в парах і групах), *гнучкість та адаптивність* (робота з різними стилями та жанрами текстів), *етична чутливість* (відповідальне ставлення до перекладу «чутливих» тем (національна ідентичність, релігія, історія).

5. Структура БОК

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ. робота	Сам.роб.	Конс.	*Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1. Вступ до міжкультурної перекладознавчої проблематики						
Thema 1. Скопос-теорія, концепція динамічної еквівалентності, культурно зумовлені елементи.	5	-	2	2	1	ДС/ТР/РЗ/К 5 балів
Thema 2. Переклад фрагментів художнього тексту (німецько-англо-українські).	11	-	2	8	1	ДС/ТР/РЗ/К 5 балів
Thema 3. Аналіз перекладів української класики англійською та німецькою.	11	-	2	8	1	ДС/ТР/РЗ/К 5 балів
Thema 4. Мультимодальний переклад:	11	-	2	8	1	ДС/ТР/

субтитрування та дубляж.						РЗ/К 5 балів
Thema 5. Технічна адаптація в публіцистичному та рекламному перекладі.	11	-	2	8	1	ДС/ТР/ РЗ/К 5 балів
Thema 6. Кейс-аналіз: переклад новин / політичних промов у трьох мовах.	17		2	14	1	ДС/ТР/ РЗ/К 5 балів
Разом за модулем 1.	66	-	12	48	6	30 б.
Змістовий модуль 2. Проекти й інтеграція						
Thema 7. Проектна робота в групах: створення «міжкультурного перекладацького досьє».	27	-	6	20	1	Д/ДС/ РМГ 30 балів
Thema 8. Міжкультурна розвідка: лексика і табу в різних культурах.	27	-	6	20	1	Д/ДС/ РМГ 40 балів
Разом за модулем 2.	54	-	12	40	2	70 б.
Всього годин / балів	120	-	24	88	8	100 б.
Підсумковий контроль						
Види підсумкових робіт (за потреби залік)						30 б.
Всього балів за роботу в семестрі (поточний контроль) та залік						100 б.

*Форми навчання та контролю: СЗ – семінарське заняття, ДС – дискусія, ДБ – дебати, Д – доповнення, Т – тести, ТР – тренінг, ТНТ – тренінг наукових та технічних термінів, РЗ/К – розв’язування задач / кейсів, ІНДЗ / ІРС – індивідуальне завдання / індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, (П)МКР / КР – (підсумкова) модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

6. Завдання для самостійного опрацювання.

Самостійна робота здобувачів освіти передбачає засвоєння ними навчального матеріалу в час, вільний від обов’язкових аудиторних занять, без участі викладача. Самостійну роботу можна виконувати у бібліотеці або в домашніх умовах. Діагностику якості самостійної роботи здобувачів освіти та аналіз її результатів викладач здійснює під час практичних занять, а також в позааудиторний час за графіком консультаційних занять, складеним кафедрою німецької філології з урахуванням потреб і можливостей здобувачів освіти.

Самостійна робота здобувачів освіти забезпечується всіма навчально-методичними засобами, необхідними при вивченні навчальної дисципліни: навчальними та методичними посібниками, силабусом.

Самостійна робота студента включає:

- підготовку до практичних занять;
- огляд основної й додаткової літератури;
- аналіз культурно зумовлених елементів у різних типах текстів: художніх, медійних, рекламних, інструктивних;
- переклад коротких фрагментів з поясненням використаних стратегій;
- підготовка до обговорення варіантів перекладу на практичних заняттях;
- збір власних перекладів з рефлексивними коментарями.

IV. Політика оцінювання

Основні види роботи та принципи організації поточного та підсумкового оцінювання розкриті у відповідному [Положенні про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти ВНУ ім. Лесі Українки](#).

Політика викладача щодо здобувачів освіти. При вивченні ВОК «Містки між культурами: німецько-англо-українські переклади» здобувач освіти виконує завдання згідно з силабусом.

Здобувачі освіти, які є членами наукових проблемних груп, авторами статей і тез, доповідачами на наукових конференціях, переможцями та активними учасниками фахових студентських олімпіад, мають право протягом семестру за кожен виконаний вид діяльності одноразово отримати додаткові заохочувальні бали до відповідного ОК, якщо здійснена активність здобувачів відповідає профілю курсу. У цьому випадку здобувач інформує викладача про свої здобутки.

Викладач має право самостійно визначити валідність, заявлених студентом отриманих результатів та приймає рішення щодо зарахування або незарахування таких балів:

- 3 бали – за результативну роботу у студентській проблемній групі (систематичне відвідування, обговорення), публікацію тез (підготовку матеріалів конференції) або виступ/и на конференції/ях без публікації/й;
- 5 балів – за публікацію статті/ей у збірнику студентських наукових праць;
- 10 балів – за публікацію статті (статей) у збірнику наукових праць, що входить до категорії Б.

Політика щодо визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті. Згідно з [ПОЛОЖЕННЯМ про Порядок визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки](#) [<https://surl.li/hawgxk>] студентам можуть бути зараховані результати навчання, отримані у формальній, неформальній та/або інформальній освіті (професійні курси/тренінги, громадянська освіта, онлайн-освіта, стажування). Для цього потрібно звернутися із заявою на ім'я декана факультету з проханням про визнання результатів навчання, набутих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті. Згідно встановленого порядку можуть бути визнаними результати навчання, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають одному заліковому модулю в цілому (але не більше 6 кредитів за навчальний рік), так і його окремому змістовому модулю, темі (темам), які передбачені цим силабусом.

Політика щодо академічної доброчесності регулюється Положенням про порядок реалізації права на академічну мобільність учасників освітнього процесу Волинського національного університету імені Лесі [<https://surl.li/mgwbiq>] і передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми

потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

- надання достовірної інформації про результати власної навчальної діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації;

- дотримання навчальної етики, толерантного ставитися до всіх учасників процесу навчання, дотримуватися розкладу навчального процесу, зокрема заборонено списування під час тесту (у т. ч. із використанням мобільних телефонів);

- складання всіх завдань самостійно, без допомоги сторонніх осіб; надавати для оцінювання лише результати власної роботи; не публікувати відповідей до тесту та письмових завдань.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. У разі відсутності з об'єктивних причин (наприклад, хвороба, навчання за програмою подвійного диплома, з використанням елементів дуальної форми здобуття освіти, міжнародне стажування) на практичному занятті здобувач освіти самостійно проходить пропущену тему/теми й може звернутися за консультацією до викладача. Матеріал пропущеного семінарського заняття здобувач освіти за погодженням з викладачем може відпрацювати в онлайн/офлайнформаті (відповідно до затвердженого графіку консультацій кафедри німецької філології), але не пізніше прикінцевого заняття.

За практичні заняття здобувач освіти може отримати максимальний бал 40. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75 % від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності). Здобувачі освіти мають можливість порушити будь-яке питання, яке стосується процедури проведення чи оцінювання завдань та очікувати, що воно буде розглянуто згідно із наперед визначеними процедурами у ЗВО (див. Положення про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ВНУ імені Лесі Українки, пункт 5 «ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ»).

Оцінювання знань студентів регулюється [Положенням про поточне оцінювання знань здобувачів вищої освіти ВНУ імені Лесі Українки](#). Згідно встановленого порядку можуть бути визнаними результати навчання, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають одному заліковому модулю в цілому (але не більше 6 кредитів за навчальний рік), так і його окремому змістовому модулю, темі (темам), які передбачені цим силабусом. Здобувач освіти у встановлені терміни подає заяву на ім'я декана та долучає усі необхідні документи до розгляду. Матеріали розглядаються на засіданні Предметної комісії, створеної розпорядженням декана факультету, у присутності здобувача освіти.

Політика викладача щодо студентів: Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, яке впливає на нарахування балів за поточне оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування,

академічна мобільність) навчання може відбуватись в онлайн-формі за погодженням у деканаті.

Політика щодо академічної мобільності. Невід'ємною частиною вивчення іноземної мови та становлення кваліфікованого випускника вважаємо академічну мобільність, яка регулюється відповідним [Положенням про порядок реалізації права на академічну мобільність учасників освітнього процесу ВНУ імені Лесі Українки](#).

V. Підсумковий контроль

Формою підсумкового контролю є залік, який здобувач освіти отримує, виконавши всі передбачені цим силабусом завдання та набравши щонайменше 60 балів. Якщо здобувач освіти набрав менше 60 балів, він може доздати певні види робіт або теми під час заліку згідно з розкладом залікової сесії. Залік вважається *нескладеним*, якщо ЗО сумарно не набрав 60 балів за різні види контролю, тобто не володіє понятійно-категоріальним апаратом, необізнаний з літературою з ВОК і допускає грубі помилки у викладенні матеріалу. В такому випадку ЗО має можливість перескладати його ще двічі (другий раз – викладачеві, третій раз – комісії).

Поточне оцінювання, яке має на меті перевірку рівня знань ЗО, здійснюється викладачем протягом семестру на практичних заняттях у межах змістового модуля 1 (*теми 1-6*).

- ✓ Оцінка «*відмінно*» відповідає 5 балам за усні відповіді на практичних заняттях, переклад тестів, виконання самостійної роботи і ставиться за широкі й системні знання теоретичного й практичного матеріалу з курсу.
- ✓ Оцінка «*добре*» відповідає 4 балам за усні відповіді на семінарських заняттях, переклад тестів, виконання самостійної роботи і ставиться за хороші знання теоретичного й практичного матеріалу з курсу.
- ✓ Оцінка «*задовільно*» відповідає 3 балам за усні відповіді на семінарських заняттях, переклад тестів, виконання самостійної роботи і ставиться за базові знання теоретичного й практичного матеріалу з курсу.
- ✓ Оцінка «*незадовільно*» відповідає 0-2 балам за усні відповіді на семінарських заняттях, переклад тестів, виконання самостійної роботи і ставиться у випадку невиконання практичних завдань та незнання теоретичного матеріалу з курсу.

• Оцінювання **Теми 7** «Проектна робота в групах: створення «міжкультурного перекладацького досьє» (*максимально 30 балів*) розроблено для об'єктивного вимірювання змістового наповнення, аналітичного рівня, перекладацької стратегії, а також командної взаємодії та презентаційних навичок:

Змістове наповнення досьє (*6 балів*) – повнота теми (вибраний культурний об'єкт / явище), логіка структури, глибина дослідження;

Добір і якість перекладів (**6 балів**) – автентичні приклади перекладів (3 мови), обґрунтований вибір матеріалів, жанрове різноманіття;

Аналіз культурно зумовлених елементів (**6 балів**) – виявлення та класифікація культурних реалій, ускладнень та викликів у перекладі;

Перекладацька стратегія і теоретичне обґрунтування (**5 балів**) – застосування понять (форенізація / доместикація / скопос тощо), посилення на авторів;

Командна робота й розподіл ролей (**3 бали**) – збалансованість внеску учасників, координація, взаємодія в групі

Презентація досьє (усна/візуальна) (**4 бали**) – чіткість, логіка викладу, залучення аудиторії, візуальна привабливість слайдів / постера

Додатково: **1–2 бонусні бали** можуть бути нараховані за **креативний підхід**, оригінальний формат (інтерактивна форма, відео, інфографіка тощо).

•Оцінювання **Теми 8** «Міжкультурна розвідка: лексика і табу в різних культурах» (**максимально 40 балів**) передбачає поєднання аналітичного мислення, мовного чуття, етичної чутливості та міжкультурної рефлексії:

Дослідження культурно-чутливої лексики (**10 балів**) – виявлено щонайменше 5 прикладів табуованої, евфемістичної або контрверсійної лексики; наведено джерела / контексти (тексти, фільми, реклама, меми); продемонстровано розуміння культурного контексту;

Порівняльний аналіз перекладів (DE-EN-UA) (**10 балів**) – показано перекладацькі виклики при передачі табу-лексики; порівняно стратегії: заміна, опущення, адаптація, евфемізація; визначено стилістичні, прагматичні наслідки перекладацьких рішень;

Теоретичне обґрунтування (**6 балів**) – обґрунтовано вибір перекладацької стратегії через поняття доместикації, форенізації, скопосу;

Етична й міжкультурна чутливість (**6 балів**) – у роботі дотримано поваги до культурних відмінностей; рефлексія над межами допустимого в публічному та приватному перекладі; враховано відмінності між мовними реєстрами, жанрами, аудиторією

Структура, мова, оформлення письмової роботи (**5 балів**) – логічна структура, чітка аргументація; коректність мови, термінів, посилань; академічне оформлення (цитування, джерела);

Усна презентація результатів (індивідуально або в парах) (**3 бали**) – чіткість викладу, стислість; візуальний супровід (слайди, приклади, колажі); залучення аудиторії, відповіді на запитання.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90 – 100	Зараховано
82 – 89	
75 – 81	
67 – 74	
60 – 66	
1 – 59	Незараховано (необхідне перекладання)

VII. Література

Основна література

1. Практикум з науково-технічного перекладу (німецька мова): навч. посібник для студентів 4–5 курсів фак. «Референт-перекладач» / Нар. укр. акад., [каф. теорії та практики перекладу; упоряд. Д. О. Фадєєв]. Харків: Вид-во НУА, 2017. 78 с.
2. Koller W. Einführung in die Übersetzungswissenschaft. 4., völlig neu bearb. Auflage. Heidelberg; Wiesbaden: Quelle & Meyer. 2004. 343 S.
3. Nord C. Textanalyse und Übersetzen. Theoretische Grundlagen, Methode und didaktische Anwendung einer übersetzungsrelevanten Textanalyse. 4., überarbeitete Auflage. Julius Groos Verlag. Tübingen. 283 S.
4. Prunc E. Einführung in die Translationswissenschaft. Uni Graz Online: <https://online.unigraz.at>

Додаткова література

1. Белих О. М. Лексико-граматичні трансформації у поетичному перекладі творів Фрідріха Шиллера. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог : Вид-во НаУОА, 2025. Вип. 25(93). С. 35-39. **(Категорія Б)**.
2. Белих О. Труднощі при перекладі німецьких прислів'їв та приказок на українську мову LINGUACONNECT PRO: Translation, Interpreting, and Innovative Methods in Teaching Them: Materials of International Scientific and Practical Conference (Ternopil, Ukraine, June 17, 2025) / under general editorship of Oksana Kutsa. Ternopil: Vektor, 2025. P. 31-34.
3. Белих О. Перекладацькі трансформації у поезії. **Пріоритети германської та романської філології**: збірник матеріалів XIX Міжнародної наукової конференції, 20-22 червня 2025 року. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2025. С. 17-19.
4. Белих, О., Климюк, М. Структурно-семантичні та перекладацькі особливості німецької військової термінології. *Актуальні питання іноземної філології*, (17), 2023. С. 11–19. <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2022-17->
5. Белих О. Дидактика письмового перекладу. Виклики та парадокси соціальної взаємодії в постмодерному світі: лінгвістичний та психологічний

аспекти : матеріали II Міжнар.наук.-практ.конф. (15-16 квітня 2021 р.) /за заг. ред. О. В. Лазорко, В. А. Ущиної. Луцьк, 2021. с. 46-49.

6. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад: на матеріалі англomовних перекладів української прози. Львів: Видавництво при Львівському державному університеті, 1989. 215 с.

7. Кияк Т. Р. Теорія та практика перекладу (німецька мова) / Т. Р. Кияк, О. Д. Огуй, А. М. Науменко. Вінниця: Нова книга, 2006. 592 с.

8. Коваленко А. Я. Загальний курс науково-технічного перекладу. Київ, 2002. 320 с.

9. Коптілов В. Теорія і практика перекладу: навчальний посібник. Київ: Юніверс, 2003. 280 с.

10. Леся Українка. Повне академічне зібрання творів Лесі Українки у 14 томах. Т. 8. Переклади: поезія, проза, драма, публіцистика та інше / ред., передм. М. Стріха; упоряд. О. Маланій, О. Белих та ін.; комент. О. Полюхович. *Повне академічне зібрання творів Лесі Українки у 14 томах*. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2021. 1116 с.

11. Леся Українка у світі перекладу (вибрані переклади європейськими мовами): навчальний посібник для студентів спеціалізацій «германські мови та літератури» (англійська мова і література, німецька мова і література), «романські мови та літератури» (французька мова і література, іспанська мова і література), «слов'янські мови та літератури» (польська мова і література, російська мова і література), «прикладна лінгвістика», «українська мова та література» / уклад. : О. М. Белих, Н. Г. Лисецька та ін. ; за заг. ред. Н. О. Данилюк. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2019. 272 с. (Гриф Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, рішення вченої ради (протокол № 2 від 22.02.2018 р.)).

12. Моїсєєва Н. О., Савостіна Д. Д. Лексичні труднощі перекладу юридичної термінології. Молодий вчений. 2020. №10. С. 473–477. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2020/10/97.pdf>

13. Bielykh O. Anmerkungen zur Übersetzung eines Gedichtes von Heinrich Heine in Lesja Ukrainkas Fassung. *Германістика в транскультурному вимірі: теорія та практика = Germanistik in transkulturellen Räumen: Theorie und Praxis* : матеріали XXVII Міднар. наук.-практ. конф. Асоціації українських германістів (25-26 вересня 2020 р.). Львів : ПАІС, 2020. С. 23-25.

14. Bielykh O., Blyznyuk L. Linguostilistische Besonderheiten der Kunstmärchen von Cornelia Funke. Актуальні питання іноземної філології : наук. журн. / за ред.: І. П. Біскуб та ін. Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2018. № 8. С. 30-34.

15. Bielykh, O. (2024). "Stumbling blocks" in the translation of technical documentation. *Language Exploration*, 1(1), p. 1-7. 2024. DOI: <https://doi.org/10.59400/le2538>

16. Kadric M., Kaendl K. (Hg.). Berufsziel Übersetzen und Dolmetschen. Tübingen: Narr Francke Attempto Verlag GmbH+Co. K, 2016. 340 S

Лексикографічні джерела та корпуси до курсу

1. Німецько-український фразеологічний словник / уклад.: Гаврись В. І., Пророченко О. П. Київ : Рад. шк., 1981. 382 с.
2. Agricola E. Wörter und Wendungen. Mannheim ; Leipzig ; Wien ; Zürich : Dudenverlag, 1992. 818 S.
3. DUDEN. URL : <https://www.duden.de/>
4. Duden. Das Bedeutungswörterbuch. Band 10. Mannheim ; Leipzig ; Wien ; Zürich : Dudenverlag, 2002. 1103 S.
5. Duden. Deutsches Universal Wörterbuch A-Z. Mannheim ; Leipzig ; Wien ; Zürich : Dudenverlag, 1996. 1816 S.
6. Duden. Das Herkunftswörterbuch. Band 7. Mannheim ; Leipzig ; Wien ; Zürich : Dudenverlag, 1997. 840 S.
7. Duden. Das Stilwörterbuch. Band 2. Mannheim ; Wien ; Zürich : Dudenverlag, 1970. 846 S.
8. Duden. Die deutsche Sprache zur Jahrtausendwende / Hrsg. K. M. Eichhoff-Cypes u. R. Hoberg. Mannheim ; Leipzig ; Wien ; Zürich : Dudenverlag, 2000. 344 S.
9. Duden. Die sinn- und sachverwandten Wörter. Band 8. Mannheim ; Leipzig ; Wien ; Zürich : Dudenverlag, 1998. 858 S.
10. Duden. Redewendungen. Idiomatisches Wörterbuch. Band 11. Mannheim ; Leipzig ; Wien ; Zürich : Dudenverlag, 1998. 864 S.
11. Duden. Richtiges und gutes Deutsch. Band 9. Mannheim : Dudenverlag, 1985. 803 S.
12. Duden. Zitate und Aussprüche. Band 12. Mannheim ; Leipzig ; Wien ; Zürich : Dudenverlag, 2002. 959 S.
13. DWDS. Режим доступу URL : <https://www.dwds.de/>
14. Langenscheidt Online Wörterbücher. Режим доступу: <https://de.langenscheidt.com/>
15. OWID. URL : <https://www1.ids-mannheim.de/lexik/owid.html>
16. PONS. Online-Wörterbuch. URL : <https://de.pons.com/>
17. Wander K. F. W. Deutsches Sprichwörterlexikon. Ein Hausschatz für das deutsche Volk. B. 4, Leipzig, 1876 (Neudruck Darmstadt 1977), Sp. 1355.